

є основним розділом видання; немає поширеного у бібліографічних покажчиках підрозділу "Література про..." чи "Цитування друкованих праць...". Утім, це можна віднести до сфери суто бібліографічного (бібліотечного) дослідження. А ювіляр і укладач покажчика А. Фелонюк є фаховими істориками, причетними радше до сфери едиційної археографії та джерелознавства. Щодо останнього — вельми доречний предметно-тематичний покажчик, що дає достатнє уявлення про різноманітні сфери наукових зацікавлень ученого, які не обмежуються історією, археографією і джерелознавством, а сягають історичної топографії, демографії, генеалогії, сфрагістики, емілематики, картографії, краєзнавства та ін.

Загалом, рецензоване видання є вагомим внеском у розвиток не лише сучасної бібліографії, а й модерної історіографії та біографістики, які динамічно розвиваються у Львові. Покажчик "Мирон Капраль" — це яскраве свідчення актуальності джерелознавчих досліджень у сучасній історичній науці та поєднання здобутків західної історіографії й високого концептуального рівня української гуманітаристики.

Іван Сварник,
дійсний член НТШ,
директор Львівської обласної
універсальної наукової бібліотеки

Надійшла до редакції 19 квітня 2018 року

СОЦІОКОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 316.776:[321+316.3]

Олена Рибачук,
аспірант кафедри культурології
та інформаційних комунікацій НАКККіМ

Механізми комунікації влади та суспільства в контексті віртуалізації сучасного соціально-політичного простору

Проаналізовано основні механізми налагодження комунікативної взаємодії органів державної влади та громадянського суспільства в умовах розвитку сучасних інтернет-технологій. Наголошено на важливості соціокомунікативних процесів у системі "влада — суспільство" для ефективної реалізації публічної політики у віртуалізованому соціальному просторі.

Ключові слова: соціальні комунікації, віртуалізація, віртуальна реальність, механізми комунікації, публічна політика, комунікативний простір.

Постановка проблеми. Система соціальних комунікацій між владою та громадянським суспільством останніми десятиліттями зазнала трансформацій, що значною мірою зумовлено як змінами комунікативних практик між окремими індивідами (активізація в полі інформаційно-комунікативних технологій), так і комунікативними практиками окремих акторів політичного процесу. Однією з головних причин подібних змін стала масштабна віртуалізація майже всіх сфер інформаційного суспільства, пов'язана зі стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у медійній сфері та поширенням глобалізаційних тенденцій. Безпрецедентна відкритість мережі Інтернет для масової аудиторії зумовила глобальну свободу доступу до мережевого комунікаційного простору, свободу пропозиції та вибору інформації, створення ресурсів, проведення кампаній для окремої особи й організацій. Це сприяло розширенню мережі головних акторів з боку громадянського суспільства та генеру-

вання ними новітніх механізмів взаємодії з владою. По суті, віртуалізація соціально-політичного простору стала не лише формою соціальної трансформації, а й чинником конструювання нової мережі інтерактивних комунікацій у системі "влада — суспільство". Отже, вважаємо *актуальним* висвітлення форм, методів і способів соціальної комунікації в системі "влада-суспільство", з'ясування її специфіки та ефективності, перспектив подальшої модернізації й розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика соціокомунікативних аспектів взаємодії суспільства та влади в умовах розвитку новітніх інформаційних технологій неодноразово ставала об'єктом наукових пошуків та численних досліджень закордонних і вітчизняних науковців (Х. Рейнгольд, Дж. Голдсміт, М. Кастельс, П. Свайер, Дж. Блоссом, А. Фромкін, О. Мазурина, К. Крайнова, В. Авер'янов, Г. Атаманчук, В. Бакуменко, В. Мартиненко, Г. Почепцов, В. Горовий, Т. Гранчак та ін.). Проте, попри

певні досягнення у вирішенні означеної теми, чимало питань залишаються малодослідженими і потребують подальшого вивчення.

Мета статті — здійснити концептуальний аналіз сучасних комунікативних механізмів взаємодії влади й суспільства в умовах інформатизації та віртуалізації соціально-політичного простору, акцентувавши увагу на важливості соціокомунікативних процесів у системі "влада-суспільство" з метою реалізації публічної політики з широкою участю громадських інститутів для розвитку та утвердження демократичних засад у діяльності соціуму.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні технології інтернет-комунікації є вагомим чинником трансформації традиційних моделей соціального устрою, який впливає на механізми розподілу влади в сучасних державах і формує нові мережеві суспільні інститути, що чинять дедалі більший вплив на процеси політичного управління і параметри функціонування національних політичних режимів. Віртуалізація нинішнього публічного простору політики завдяки застосуванню інтернет-технологій призвела до того, що на зміну індивідуальним споживачам інформації, яка транслюється традиційними вертикальними каналами комунікації, приходять чітко структуровані спільноти, з високим мобілізаційним потенціалом і власними моделями реальності. Такі мережеві об'єднання трансформують класичні інституційні форми впливу на владу і стають віртуальним інструментом соціального тиску на реальні керівні державні органи. При цьому соціокомунікативна взаємодія уряду та суспільства може одночасно відбуватися в кількох полях: індивідуально-особистісному (індивідуальні сайти, сторінки, блоги політичних і громадських лідерів), груповому (блогоспільноти), інституційному (сайти, портали органів влади).

До розроблення та масового використання інтернет-технологій найтипівішими механізмами взаємодії влади та суспільства тривалий час залишалися: інформування (прес-конференції, прес-релізи та роз'яснювальна робота у ЗМІ, буклети); консультування (громадські слухання, вивчення громадської думки, інші форми консультацій громадськості, громадські ради та дорадчі комітети); партнерство (соціальне замовлення, підтримка соціально значущих проєктів інститутів громадянського суспільства); делегування (передача владних повноважень в ухваленні рішень і провадженні державної політики); контроль (громадський моніторинг і громадська експертиза діяльності органів влади). Однак, враховуючи масштабність та варіативність сучасних соціальних комунікацій у межах інтернет-простору стає очевидним, що використання традиційних офлайн-технологій взаємодії влади та суспільства стає все менш ефективним порівняно з можливостями політичного управління в умовах інформаційного суспільства.

У роботах численних науковців представлено багатоаспектні позиції щодо оцінювання глобальної мережі як соціально-політичного феномену. З одного боку, Інтернет забезпечує вплив на владу і впро-

ваджувану нею політику на індивідуальному рівні, з іншого — здатен змінювати природу соціальних спільнот та основи суспільного устрою. Зокрема, прихильники першої позиції Е. Коррадо і Ч. Фаерстон наголошують на неопосередкованому характерові комунікацій між владою і громадянами в мережі Інтернет, який мінімізує залежність останніх від партійних організацій і груп інтересів. Іншу думку поділяє канадський учений Ж. Дюфрен, який зазначає, що комунікація в мережі Інтернет скорочує реальне, безпосереднє спілкування людей, спричиняє розрив між їх можливостями й потребою досягти та опрацювати значні обсяги інформації, призводить до інтелектуальної пасивності та поверховості знань, повсюдного поширення "соціальної віртуальності", коли уявлення про реальність стає важливішим, ніж вона сама. Інтернет ізолює людину, породжує "інтерактивну самотність", фрагментує суспільство, оскільки численні віртуальні об'єднання не в змозі генерувати і відтворювати повноцінні соціальні зв'язки [1].

Враховуючи різноманітність позицій, на думку К. Катушевої [2], очевидний той факт, що віртуалізація сучасного соціально-політичного простору певним чином розширює комунікативні межі в системі "суспільство — влада" та породжує такі особливості:

1. Екстраполяція в масовій свідомості громадян ступеня свободи віртуального простору на реальний. Розширення віртуального політичного поля сприяє поступовому утвердженню в суспільстві ідеї, що перманентна комунікація його членів здатна агрегувати безліч думок і формувати чіткі суспільні запити.

2. Акумуляція суспільних очікувань щодо адаптації влади до віртуалізованої політичної комунікації. Спостерігається перехресне (суспільство — влада — суспільство) пристосування політичного процесу до електронного простору.

3. Утвердження запиту громадянського суспільства на продовження соціально-комунікаційної взаємодії з владою як у віртуальній, так і в реальній площині (викликана об'єктивною причиною — цифровою нерівністю населення).

Виходячи з цієї специфіки, громадські структури розпочинають генерувати, а влада підтримувати нові форми їхньої комунікативної взаємодії. Зокрема, одним із найпопулярніших механізмів став *краудфандинг* (від англ. *crowd* — натовп і *funding* — фінансування), а саме залучення матеріальних ресурсів на соціальні, політичні й інші проєкти. Він полягає у створенні майданчиків (здебільшого онлайн-ових), де окремі громадяни чи їх об'єднання можуть добровільно зробити грошовий або інший матеріальний внесок у розвиток проєкту/організації. З політичного та економічного поглядів краудфандинг є перспективним механізмом реалізації інноваційних політичних ініціатив і фінансування політичних кампаній, який одночасно може проілюструвати політичні орієнтири основних акторів комунікації і з боку суспільства, і з боку влади.

Популярність політичного краудфандингу істотно зросла впродовж останнього десятиліття завдяки

стрімкому розвитку інформаційних технологій, коли політичним інвесторам стали доступні нові привабливі можливості фінансування. Сьогодні останні здійснюються переважно за допомогою інтернет-платформ (kickstarter.com, indiegogo.com, seedrs.com, crowdcube.com, smartmarket.net, equityNet.com, betterplace.org, respekt.net тощо) та соціальних мереж (Twitter, Facebook), що здатні за короткий час зініціювати залучення інвестицій у конкретний проект.

Одним з ефективних механізмів взаємодії дослідники також визнають *краудсорсинг* (від англ. *crowd* — натовп і *sourcing* — використання ресурсів), який полягає в інтеграції думок, позицій і потреб соціальних груп у процес ухвалення політичних рішень. Органи влади взаємодіють із користувачем не лише у полі формулювання потреб, а й очікують від нього участі у визначенні ефективних управлінських практик, за допомогою яких можна було б ці потреби забезпечити. Окремі дослідники розглядають краудсорсинг як інститут електронної демократії, за допомогою котрого держава має змогу інформувати про найнагальніші суспільні проблеми. Основною відмінністю краудсорсингу від традиційних комунікаційних інструментів є націленість на дію. Людина не лише витрачає власні ресурси, а спрямовує їх на виконання конкретного завдання. Краудсорсинг, що дає змогу заощадити гроші й скоротити час, а головне, розв'язати завдання будь-якої складності, набув популярності майже в усіх галузях суспільно-політичного життя.

Одним із найдієвіших інструментів для реалізації механізму краудсорсингу є соціальні мережі (Twitter, Facebook тощо), які регулюють соціальну і політичну поведінку населення, а також закріплюють або змінюють стереотипи сприйняття та реакції. Нині "лідери мережевих спільнот і груп — це новий тип суспільного діяча, який виростає прямо зсередини громадянського суспільства. Таким новим лідером може стати практично будь-яка людина, яка є достатньо енергійною, щоб зібрати прихильників, має бажання діяти та володіє мінімальними навичками використання соціальних мереж" [3]. Вагоме значення мають і діалогові майданчики, що їх створюють громадські організації та рухи, політичні партії, бізнес-спільноти, провідні ВНЗ тощо. Головне, аби цей простір не став формальним, зайво політизованим, що особливо виявляється в періоди передвиборчих кампаній. "Організація діалогу передбачає чітке визначення мети обговорення, типу діалогу, його учасників, а також ролі влади в цьому діалозі — тільки організатор і посередник або також учасник і партнер" [4].

Чимало цивілізованих країн оцінили переваги новітньої технології та створили електронні системи політичного краудсорсингу. У такий спосіб представники державних урядових структур ознайомлюються з громадськими ініціативами щодо вдосконалення зовнішньої і внутрішньої політики. До того ж влада з більшою зацікавленістю дослухається до громадської, а не до експертної думки. Прикладом реалізації ефективного краудсорсингу є мережеві структури США, де давно функціонують віртуальні майданчики

для надсилання громадських звернень у федеральні органи влади. Приміром, кілька років діє портал Білого дому We the People, за допомогою якого громадяни можуть звернутися до президента чи збирати голоси для підтримки своїх звернень. Девіз порталу — "Надати всім американцям можливість привертати увагу влади до їхніх проблем". Цей ресурс щонайкраще демонструє, як уряд США дотримується першої поправки до Конституції, згідно з котрою держава не може "обмежувати право народу мирно збиратися та звертатися до уряду з петиціями про задоволення скарг" [5]. Нині у всіх демократичних країнах діють такі норми, зокрема у Німеччині та Великобританії сайти для подання електронних петицій розроблено 2011 р.

На думку В. Голки, громадсько-політичний краудсорсинг і краудфандинг є новітніми діяльними форматами, проявом культури громадського активізму, що характеризується відсутністю матеріальної вигоди, безкорисливою дією задля громади чи окремої людини. "Залучення особи до краудсорсингових чи краудфандингових практик є проявом особистісної та колективної громадської позиції як наявних стійких переконань і цінностей, поглядів на суспільно-політичні явища та процеси. Такі новітні формати активізму відображають ступінь суспільної зрілості особи, характеризують її як громадянина держави та члена конкретної спільноти, спрямовують діяльність і комунікацію людини як представника суспільства та навіть визначають специфіку її взаємодії з публічною владою" [6]. Завдяки участі особи у громадсько-політичному житті через подібні комунікативні практики стає виразною її громадська позиція, здатність підтримати чи змінити чинний суспільний устрій. Водночас краудфандингові та краудсорсингові практики доцільно розглядати і крізь призму позиціонування їх як форматів громадської діяльності (з огляду на добровільність, некомерційність, спрямованість на забезпечення потреб суспільства) та громадської ініціативи — безумовних атрибутів громадянського суспільства, націлених на захист певних інтересів і здійснення змін для покращення умов життєдіяльності людини та соціуму [6].

Ще одним доволі популярним механізмом громадської активності в Інтернеті, що передбачає "використання соціальних медіа та інших інтернет-методів для просування будь-якої справи чи процесу" [7], є *кліктивізм* (англ. *clicktivism*). Цей механізм як ефективний засіб комунікативної взаємодії громадськості й влади стає прототипом прямої електронної демократії. З його допомогою кожен користувач може створити власну онлайн-петицію або підписатися під уже створеною, в такий спосіб змінюючи екологічні, економічні, культурні та інші умови життя локальних і глобальних спільнот, впливаючи на процеси ухвалення політичних рішень тощо.

Визначення форм і засобів співпраці громадянського суспільства з державою значною мірою залежить також і від технологічного складника цього процесу, зокрема у більшості країн світу ефективним

визнано *електронне урядування* (Gov 2.0) як "спосіб організації державної влади за допомогою систем локальних інформаційних мереж та сегментів глобальної інформаційної мережі, що забезпечує функціонування органів влади в режимі реального часу та робить максимально простим і доступним щоденне спілкування з ними громадян, юридичних осіб, неурядових організацій" [8]. У широкому сенсі йдеться про використання численних інформаційно-комунікативних можливостей для вдосконалення діяльності уряду. У вузькому — електронний уряд розумімо як інструмент, котрий спрощує громадянам доступ до інформації органів державної влади, державних послуг та експертизи недержавних організацій. Окрім цього, електронний уряд дає змогу здійснювати громадський контроль за діяльністю органів влади, результатом якого має стати транспарентне, відповідальне та чуйне управління. До того ж, на думку ідеологів електронного уряду, цей вид взаємодії здатний стати дієвим механізмом боротьби з корупцією [9].

Дослідники вирізняють низку переваг впровадження системи електронного уряду у сферу політики, а саме: прозорість ухвалення державних рішень, діяльності влади, доступність державних послуг, безперервний цикл роботи з можливістю проведення онлайн-опитувань, консультацій і нарад з населенням щодо питань політики і дій урядових органів. Н. Тиклюк акцентує увагу на тому, що реалізація основних положень концепції "електронного уряду" сприяє найголовнішому — вирішенню проблеми прозорості та відкритості влади, що передбачає: впровадження електронного законодавства; розвиток інфраструктури доступу в Інтернет; вдосконалення законодавства та системи державного регулювання у сфері ІКТ; забезпечення загальнодоступності державних інформаційних ресурсів; створення умов для ефективної взаємодії між органами державної влади та громадянами; вдосконалення діяльності органів державної влади й органів місцевого самоврядування; розвиток системи підготовки фахівців з ІКТ і кваліфікованих користувачів; сприяння розвитку незалежних засобів масової інформації [10].

На сучасному етапі е-урядування виявляється в перманентній оптимізації процесу постачання адміністративно-соціальних послуг, політичної участі громадян у державному розвитку завдяки змінам внутрішніх і зовнішніх стосунків за допомогою технічних засобів, Інтернету і сучасних ЗМІ. На практиці це передбачає взаємодію трьох основних елементів: електронна участь (e-participation), призначена для формування громадської думки і вироблення рішень через електронні засоби (голосування, соціальні мережі тощо); електронні виробничі мережі (electronic production network), що є формами співпраці між публічними, публічними і приватними інститутами через електронні засоби; електронні послуги (electronic public services), призначені для надання послуг на запити одержувачів, приватних осіб, компаній через місцеві, регіональні або національні портали.

Попри ефективність функціонування систем е-урядування, з розвитком Веб 2.0 такі аспекти, як

активна участь користувачів у наповненні певного ресурсу; спрямованість на створення нового контенту; активне громадське обговорення інформаційних повідомлень; перетворення кожного учасника мережевих спільнот на автономну одиницю генерування новин, стали рушійними чинниками у розширенні елементів електронного урядування в бік комунікативної системи соціальних мереж. Це дає змогу органам державної влади не лише збільшити рівень довіри до урядової інформації та поліпшувати власні інформаційні стратегії в межах веб-сторінок та інтернет-порталів, а й сприяти глибинним трансформаціям системи політичної комунікації в середовищі соціальних медіа.

Окрім створення різноманітних громадських віртуальних сервісів, методи інтернет-активізму в питанні контролю органів державної влади та управлінської діяльності передбачають також публікації новин у соцмережах, преведення відео- та аудіорозслідування, поширення інформації про протести та проведення кампаній тощо. Ці заходи дають змогу через постійне оновлення інформації підтримувати та розширювати межі інтернет-дискурсу в режимі реального часу. При цьому, на думку Т. Гранчак, з огляду на важливість для ефективного процесу управління, налагодження і систематичного підтримання зворотного зв'язку між владою і громадськістю, актуальним залишається створення ефективної моделі "діалог-контроль". Її центральний механізм — належним чином організований інтернет-простір, який забезпечує постійний зворотний інформаційний зв'язок суспільства і держави, що, де-факто, дорівнює роботі сталого багатофункціонального вседержавного референдуму в режимі онлайн [11].

Попри численні переваги сучасних інтернет-зв'язків у розвитку комунікативних стратегій влади та громадськості, виокремимо й певні негативні ефекти, що певним чином нівелюють віртуальне середовище як інструмент ідеальної демократії. Одночасно з твердженням про те, що через мережу Інтернет суспільство може контролювати владу, поширені думки про необмежені можливості державних структур щодо відстеження дій кожного громадянина. Відповідно, в суспільствах із недостатньо розвиненими демократичними цінностями й інститутами Інтернет може слугувати інструментом виявлення індивідуумів, чії політичні погляди не корелюються з політикою офіційної влади, а тому становлять загрозу стабільності чинного політичного режиму. Крім цього, віртуалізація вертикальних і горизонтальних кому оскільки численні віртуальні об'єднання не в змозі генерувати і відтворювати повноцінні соціальні зв'язки нікацій у системі "влада — суспільство" часто сприяє поширенню різноманітних пропагандистських ідей та цінностей, екстремістських поглядів, маніпулятивних механізмів впливу на аудиторію, а також явища слективізму, коли мережева активність громадян не призводить до конкретних політичних результатів.

Чинником, що провокує бездіяльність та апатію інтернет-користувачів, здебільшого є великий обсяг різномірної інформації, суперечливих новин і суджень, що призводить до когнітивного дисонансу у свідомості. Внаслідок цього спрацьовує психологіч-

ний бар'єр, і інформація сприймається поверхово, втрачається мотивація до пізнання суті подій, розвивається абсентеїзм, зростає роль віртуальних конструктів, які здебільшого симулюють репрезентацію реальних інтернет-користувачів. Масштабне застосування кіберсимулякрів істотно спотворює справжні думки аудиторії про політичні процеси, події, явища, а також посилює маніпулятивний потенціал мережевого простору, що призводить до загроз у сфері інформаційної національної безпеки суверенних держав, ризиків дестабілізації панівних політичних режимів через інтернет-комунікації за участі зовнішніх політичних акторів. Інформаційна пропозиція, по суті, формує попит і навіть керує ним. Це настільки змінює структуру політичної участі, що може призвести до повної "відмови" громадян від взаємодії з політичною сферою в режимі реального часу.

Взаємини, що склалися в сучасному суспільстві між глобальним мережевим простором і політичною сферою соціуму, на думку С. Барматової [12], можна представити як амбівалентні позиції, зокрема:

— Інтернет істотно розширив можливості політики як соціального явища, хоча і став причиною руйнування її сакралізації й перегляду можливостей елементів політичної системи, оскільки з появою мережі у політичних партій, наприклад, стрімко скоротилася можливість виконувати функцію "рупора" політичних очікувань громадян;

— інтернет-простір уможливив ще один (додатковий) варіант соціального контролю над діями влади, хоча й посилив медіатизацію політики, сприявши розвитку медіакратії, а також прискорив становлення нової форми соціальної нерівності — інформаційної;

— Інтернет розширив можливість політичної участі для середньостатистичного громадянина, дав змогу звільнитися від тоталітарної (з боку держави) корекції політичної свідомості (нав'язування політичних стереотипів), але одночасно виявився тим "недосяжним" для традиційних соціальних зобов'язань простором, в якому людина може "сховатися" від суспільства;

— віртуалізація породила нові форми ідентичностей, основу яких становить відмінний від традиційного суспільства механізм включення в групу, оскільки ідентифікація у віртуальному просторі — добровільна, заснована на соціальному капіталі, значущому для мережевого середовища, а також нові форми соціальної солідарності, що реалізуються в рамках інтернет-спільноти;

— швидкоплинність інформації спричинила переваженість когнітивного простору індивіда різноманітною інформацією, яку він не здатний перевірити й усвідомити, при одночасному зниженні рівня критичного ставлення до неї;

— нові форми комунікативних контактів громадян із владою (електронна демократія, електронний уряд) посилити позиції демократії й виопукидали питання про рівень готовності членів соціуму до цієї місії, тобто про рівень їхньої політичної експертності;

— інтернет-мережа як комунікативна система підпорядкувала політику логіці комунікативної дії, що, з одного боку, сприяло посиленню інтересу до неї

з боку членів соціуму, а з іншого — призвело до наповнення політичного простору "інформаційними приводами" і "карнавалізацією" політики. Отже, Інтернет та соціальні мережі нині створюють автономний простір комунікації, незалежний ані від уряду, ані від тих "гільдій правди", якими у демократичних суспільствах є традиційні ЗМІ. Соціальні мережі, відповідно, стають справжньою трибуною для незалежного громадянського дискурсу. У новому медіатизованому середовищі політичні актори змушені створювати цілісний образ не тільки по телебаченню чи в пресі, а й на різноманітних інтернет-майданчиках, чи то власний сайт, блог, інформаційні портали, чи соціальна мережа. Політик має конкурувати за увагу користувачів з іншими гравцями, які здебільшого не є політиками, і ця конкуренція може бути більш жорсткою, ніж в офлайн-середовищі. Сьогодні політики, партії й уряди не здатні привертати й утримувати увагу соціуму лише завдяки легітимності своїх позицій: у новому медіасередовищі авторитет набувають через демонстрацію готовності до інтерактивної віртуальної взаємодії.

Висновки. Використовуючи різноманітні канали комунікації, суспільство надсилає владі імпульси, які синтезують в собі його очікування, потреби та орієнтири, а влада реагує на них, створюючи систему інститутів комунікації (медійних, поведінкових, ідеологічних) і реформуючи основні сфери життя суспільства. Оскільки поліваріантний характер розвитку сучасного соціуму постає зі складного й різноманітного змісту громадських інститутів, то майже неможливо змоделювати загальні для всієї суспільної системи механізми взаємодії влади та громадянського суспільства. В умовах віртуалізації соціально-політичного простору основу таких механізмів становлять мережеві технології та соціальні медіа, що якнайкраще забезпечують зв'язок громадськості з провладними лідерами, посилюючи реальний характер цієї взаємодії, та сприяють "виведенню" інформаційно-комунікаційної активності користувачів із віртуального середовища в реальний світ (розвіртуалізація). Такі механізми є інноваційними, їх ініціюють громадські актори й підтримують представники влади, які шукають шляхи встановлення перманентного діалогу з громадянським суспільством, що активно розвивається.

Список використаної літератури

1. *Маліс О.* Інтернет як новий політичний феномен / О. Маліс // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. — Київ, 2008. — Вип. 12. — С. 252—253.
2. *Катушева К. А.* Трансформации политической коммуникации в системе "общество-власть" в современной России / К. А. Катушева // Коммуникации и общество — 2014. — № 2. — С. 82—86.
3. *Соціальні мережі як чинник розвитку громадянського суспільства: [монографія] / [О. С. Онищенко, В. М. Горючий, В. І. Попик та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського.* — Київ, 2013. — С. 91—92.
4. *Сапрыка В.* Практика формирования системы гражданской экспертизы в современной России / В. Сапрыка, И. Шаповалова, Л. Шмигирилова // Власть. — 2013. — № 12. — С. 39.

5. Патрушев С. В. Гражданская активность: институциональный подход (перспективы исследования) / С. В. Патрушев // Полис. — 2009. — № 6. — С. 24—32.
6. Голка В. Є. Громадсько-політичний краудсорсинг і краудфандинг як новітні форми політичного активізму : автореф. дис. ... канд. політ. наук / Голка Валерія Євгенівна ; Державний заклад "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського". — Одеса, 2016. — С. 14.
7. What is clicktivism? // Clicktivist.org. — Mode of access: <http://www.clicktivist.org/what-is-clicktivism/>. — Title from the screen.
8. Лопушинський І. П. Електронна демократія та електронне урядування: досвід США для України / І. П. Лопушинський. — Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2011-2/doc/2/03.pdf>. — Назва з екрана.
9. Павлютенкова М. Ю. Електронне правління в Росії: стан і перспективи / М. Ю. Павлютенкова // Полис. — 2013. — № 1. — С. 87.
10. Тыкляк Н. В. Проблемы обеспечения "прозрачности" и доступности власти в современной России : автореф. дис. ... канд. полит. наук / Тыкляк Наталья Викторовна. — Саратов, 2007. — С. 8.
11. Гранчак Т. Соціальні мережі як інструмент зворотного зв'язу в системі управління / Т. Гранчак // Bulletin of Akaki Tsereteli State University. — 2016. — № 1 (7). — С. 262—270.
12. Барматова С. П. Інформаційно-комунікативне простір політики як предмет теоретико-соціологічної рефлексії : автореф. дис... д-ра соц. наук / Барматова Светлана Петровна. — Київ, 2010. — С. 132—133.

Осуществлен анализ основных механизмов налаживания коммуникативного взаимодействия органов государственной власти и гражданского общества в условиях развития современных интернет-технологий. Подчеркнута важность социокommунікативних процесів в системі "власть — общество" для эффективной реализации публичной политики в виртуализированом социальном пространстве.

The article deals with the main mechanisms for establishing a communicative interaction between public authorities and civil society under the development of modern Internet technologies. The importance of social and communicative processes in the "power-society" system for effective implementation of public policy on the virtualized social space is emphasized.

Надійшла до редакції 31 травня 2018 року

БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА

УДК 027.625(477)"199/201"

Вікторія Чугуй,

бакалавр документознавства та інформаційної діяльності,
магістрантка КНУКіМ

Дитячі бібліотеки України: тенденції розвитку кінця ХХ — початку ХХІ століття

Розглянуто тенденції розвитку дитячих бібліотек України кінця ХХ — початку ХХІ ст. Проаналізовано теоретичні праці вітчизняних бібліотекознавців, що дають змогу дослідити особливості розвитку дитячих бібліотек та відстежити трансформацію їхньої діяльності. Охарактеризовано сучасну соціокультурну діяльність бібліотек для дітей.

Ключові слова: дитячі бібліотеки, масова робота, соціокультурна діяльність, медіатека.

Постановка проблеми. Внаслідок стрімкого розвитку комп'ютерних технологій та інтернет-ресурсів в Україні виражена тенденція до зниження відвідування бібліотек дітьми, що спонукає бібліотечних фахівців шукати шляхи заохочення юної аудиторії до читання. В цьому контексті значний інтерес становить соціокультурна робота дитячих бібліотек. Актуальність дослідження їхньої діяльності зумовлена й тим, що сьогодні наявні численні різновиди культурної роботи в дитячих бібліотеках, спрямовані на підвищення культурно-освітнього рівня молодого покоління.

Удосконалення культурної роботи дитячих бібліотек України та їх подальший розвиток відповідно

до вимог часу й читачьких потреб можливі за умови активного впровадження інновацій. Розширення напрямів і форм діяльності цих установ потребує й нових методів роботи з різними категоріями читачів.

Мета статті — проаналізувати тенденції розвитку дитячих бібліотек України кінця ХХ — початку ХХІ ст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна бібліотека для дітей — це спеціалізований заклад, який виконує інформаційні, меморіальні, культурні, освітні, виховні та рекреаційні функції. Сьогодні бібліотеки здебільшого асоціюють з "інформаційними центрами", "культурними центрами", "закладами культури, освіти та дозвілля". Головну увагу дослід-